

ระบบภาษีของญี่ปุ่น*

วิเชียร อินทะสี¹

ภูมิหลังของระบบภาษีในญี่ปุ่น

การจัดเก็บภาษีตามแบบแผนใหม่ของญี่ปุ่นเริ่มขึ้นใน ค.ศ. 1868 หรือเมื่อประมาณ 20 ปี ภายหลังจากการปฏิรูปเมจิ (Meiji Restoration) โดยในก่อนหน้านี้อะไหล่รายได้ที่สำคัญของรัฐบาลนั้นมาจากภาษีที่ดิน โดยมีสัดส่วนเกินกว่าร้อยละ 80 ของเงินที่จัดเก็บมาได้ทั้งหมด ต่อมาเมื่อระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากการพัฒนาประเทศ จึงได้มีการนำเอาระบบภาษีเงินได้เข้ามาใช้ใน ค.ศ. 1887 แต่สัดส่วนของภาษีเงินได้ที่จัดเก็บนั้นมีเพียงร้อยละ 1.5 (สถิติใน ค.ศ. 1889) (Foundation for Advanced Information and Research-FAIR. 1992: 154) โดยภาษีที่ดินยังคงเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของรัฐบาลจวบจนมาถึง ค.ศ. 1908 เพราะหลังจากช่วงนี้มา แหล่งรายได้หลักของรัฐบาลได้เปลี่ยนมาเป็นภาษีทางอ้อม โดยส่วนใหญ่ก็ได้แก่เครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์และยาสูบ จวบจนมาถึงภายหลังช่วง ค.ศ. 1935 ที่ภาษีเงินได้ทั้งในส่วนของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลต่างๆ เป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญที่สุดของรัฐบาล (Hiromitsu Ishi. 2001: 3) ทั้งนี้ก็เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติ และการปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพขึ้น

---

* วัตถุประสงค์ของบทความนี้ คือ การนำเสนอความรู้ในเบื้องต้นเกี่ยวกับภูมิหลังระบบภาษีในญี่ปุ่น ลักษณะโดยทั่วไปของระบบภาษี และประเภทของภาษีที่มีการจัดเก็บ

¹ นักวิจัย สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ต่อมาในช่วงใกล้จะเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง ญี่ปุ่นได้ดำเนินการปฏิรูประบบภาษีขึ้นใน ค.ศ. 1940 เพื่อเป็นการสร้างความแข็งแกร่งให้กับระบบเศรษฐกิจ ก่อนที่จะเข้าสู่ภาวะสงคราม โดยได้มีการให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับภาษีทางตรง เดิมการเก็บภาษีเงินได้จะกระทำร่วมกัน ทั้งในส่วนของเงินได้บุคคลธรรมดาและเงินได้ของนิติบุคคลต่างๆ แต่ที่ได้ทำการปฏิรูปให้มีการแยกการจัดเก็บภาษีเงินได้ออกเป็นเงินได้บุคคลธรรมดา ซึ่งจัดเก็บในอัตราที่แตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับแหล่งรายได้ของบุคคลผู้นั้น สำหรับรายได้ที่มาจากเงินเดือนจะมีการหักภาษี ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 6 ผลจากการปฏิรูปนี้ทำให้เงินรายได้ทางภาษีของญี่ปุ่นขึ้นอยู่กับภาษีทางตรงเป็นหลัก ดังสถิติใน ค.ศ. 1941 ภาษีทางตรงมีสัดส่วนอยู่ถึงร้อยละ 64 ของเงินรายได้ที่มาจากการจัดเก็บภาษี (FAIR. 1992: 155)

ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสงบลง สหรัฐอเมริกาซึ่งเข้ามาทำการยึดครองญี่ปุ่นอยู่ในขณะนั้น ได้ดำเนินแผนการปรับปรุงระบบภาษีของญี่ปุ่น โดยมอบให้คณะที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจอันมีศาสตราจารย์ Carl S. Shoup แห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย (Columbia University) เป็นหัวหน้าเข้ามาทำการศึกษา ผลจากการศึกษาได้นำมาใช้ในการปฏิรูประบบภาษีใน ค.ศ. 1950 โดยภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีนิติบุคคล ยังคงเป็นแกนกลางของระบบภาษีในญี่ปุ่น และจาก ค.ศ. 1950 ถึง 1956 ก็ได้มีการทบทวนระบบภาษีกันขึ้นใหม่อีกครั้งนี้ก็เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (Torao Aoki. 1993: 107) และนับจากช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา ระบบการจัดเก็บภาษีของญี่ปุ่นอาจแบ่งออกได้เป็น 4 ช่วงเวลาด้วยกัน (FAIR. 1992: 155-62) คือ

ช่วงแรก เป็นช่วงของภาวะความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจภายหลังสงคราม (ค.ศ. 1945-1949) ที่เกิดภาวะเงินเฟ้ออย่างรุนแรงขึ้นภายในประเทศ จึงมีการออกมาตรการทางการคลังเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยใช้นโยบายทางภาษีควบคู่กันไป อาทิเช่น ภาษีพิเศษเกี่ยวกับค่าชดใช้ความเสียหายจากสงคราม โดยมีเป้าหมายเพื่อยกเลิกสิทธิเรียกร้องต่างๆในการขอค่าชดใช้ การใช้มาตรการทางภาษีเพื่อแก้ปัญหาภาวะเงินเฟ้อ ด้วยการจัดเก็บภาษีทรัพย์สินขึ้นใน ค.ศ. 1946 โดยกำหนดอัตราการจัดเก็บอยู่ในลักษณะก้าวหนาระหว่างร้อยละ 25-90 และการเก็บภาษีในลักษณะพิเศษเฉพาะกับผู้ที่ไม่ได้รับความเสียหายจากสงคราม ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดความแตกต่างระหว่างผู้ได้รับภัยพิบัติจากสงครามกับผู้ที่ไม่ได้รับภัยดังกล่าว นอกจากนี้ในระหว่าง ค.ศ. 1942-1948 ก็ได้มีการทบทวนการจัดเก็บภาษีของท้องถิ่น ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการวางรากฐานระบบการคลังของท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น โดยภาษีบางอย่างที่ส่วนกลางดำเนินการจัดเก็บอยู่ ก็มีการโอนไปให้ท้องถิ่นดำเนินการ อาทิเช่น ภาษีที่ดิน ภาษีโรงเรือน ภาษีธุรกิจ ภาษีผลิตภัณฑ์จากแร่และภาษีมหรสพ เป็นต้น

ช่วงที่สอง เป็นช่วงการฟื้นฟูและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (ค.ศ. 1950-1959) ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1940 ทางที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจของกองทัพสหรัฐอเมริกาที่ทำการยึดครองญี่ปุ่นได้มีข้อเสนอว่า การที่จะหยุดยั้งภาวะเงินเฟ้อได้นั้น มีความจำเป็นต้องคงการจัดหางบประมาณแบบสมดุลไว้ในขณะเดียวกันคณะที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจที่ทำการศึกษเกี่ยวกับระบบภาษี ก็ได้มีการนำเสนอผลการศึกษา ซึ่งได้เป็นรากฐานสำคัญสำหรับการปฏิรูปภาษีที่กระทำกันในปี ค.ศ. 1950 โดยการปฏิรูปได้เน้นหรือให้ความสำคัญกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีนิตบุคคล และรวมถึงการให้ท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดเก็บภาษีเพิ่มขึ้น

ช่วงที่สาม เป็นช่วงที่อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์สูง (ค.ศ. 1960-1969) มาตรการหรือนโยบายทางเศรษฐกิจที่ดำเนินการในช่วงนี้ก็คือ การลดและการปรับระบบภาษี ทั้งนี้โดยมีคณะกรรมการภาษี (Tax Commissions) ที่จัดตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1956 เป็นผู้ให้คำแนะนำ ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการสร้างความเป็นธรรมแก่ผู้รับภาระทางด้านภาษี และรวมถึงการปรับระบบภาษีให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจในขณะนั้น ใน ค.ศ. 1962 กฎหมายหลักทางด้านภาษี (General Law of National Tax) ได้มีผลบังคับใช้ โดยมีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงระบบภาษีของประเทศ โดยกฎหมายฉบับนี้ได้วางหลักเกณฑ์และบททั่วไปเกี่ยวกับภาษีไว้ อาทิเช่น การประเมิน การชำระภาษี การอ้างสิทธิหรือการฟ้องร้องในเรื่องเกี่ยวกับภาษี และรวมถึงบทลงโทษต่าง ๆ นอกจากนี้ใน ค.ศ. 1965 รัฐบาลญี่ปุ่นได้มีการออกพันธบัตรเป็นครั้งแรก นับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สองได้สิ้นสุดลง ซึ่งเป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลได้มีการเปลี่ยนนโยบายทางการคลัง จากการจัดทำงานงบประมาณแบบสมดุลมาเป็นงบประมาณแบบขาดดุล ผลจากการดำเนินนโยบายเช่นนี้ได้ทำให้เศรษฐกิจของประเทศมีอัตราการขยายตัวสูง ซึ่งก็ได้ส่งผลให้ราคาที่ดินขยายตัวสูงขึ้น เกิดการเก็งกำไรราคาที่ดิน ซึ่งในขั้นสุดท้ายรัฐบาลก็ได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขภาษีที่ดินขึ้นใน ค.ศ. 1969

ช่วงที่สี่ เป็นช่วงปรับปรุงสวัสดิการหรือชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน (ค.ศ. 1970-) ในช่วงระยะ 25 ปี ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุด เศรษฐกิจของญี่ปุ่นได้เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง จนผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross National Product-GNP) มีขนาดใหญ่เป็นลำดับทั้งสองของโลก และก็ไม่ประสบปัญหาทางการใช้จ่าย แต่อย่างไรก็ตาม การเติบโตที่เป็นไปอย่างรวดเร็วนี้ ทำให้ญี่ปุ่นต้องประสบปัญหาทางการมีโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่พอเพียง ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ และความ

จำเป็นที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ดังนั้นการเพิ่มบทบาทของภาครัฐในการลงทุนทางด้านต่างๆ จึงได้มีเพิ่มมากขึ้น

แต่ในช่วง ค.ศ. 1975 ระบบเศรษฐกิจของญี่ปุ่นต้องเผชิญกับภาวะวิกฤติ เมื่อเกิดกรณีราคาน้ำมันเพิ่มสูงขึ้น จึงส่งผลทำให้การจัดเก็บภาษีไม่เป็นที่พอใจ รัฐบาลจำเป็นต้องออกพันธบัตรและเข้มงวดกับการใช้จ่ายในด้านต่างๆ และต่อมาเมื่อระบบเศรษฐกิจโลกประสบภาวะซบเซา จากภาวะวิกฤติราคาน้ำมันครั้งที่สอง ทำให้อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจและรวมถึงการจัดเก็บรายได้ลดลง รัฐบาลญี่ปุ่นจึงได้หันมาทบทวนระบบภาษีขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ก็เนื่องด้วยสังคมญี่ปุ่นเริ่มเปลี่ยนไปเป็นสังคมที่มีผู้สูงอายุมากขึ้น และรวมถึงระบบเศรษฐกิจก็มีความเกี่ยวพันกับนานาประเทศมากขึ้น ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1986 คณะกรรมการภาษีจึงได้จัดทำรายงานระบบภาษีของประเทศในภาพรวม เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับดำเนินการปฏิรูปภาษีของประเทศ และในเวลาต่อมารัฐบาลก็ได้มีการเสนอกฎหมายปฏิรูปภาษีต่อรัฐสภา (Diet) ซึ่งก็ได้ผ่านการอนุมัติเป็นกฎหมายในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1988

ในกฎหมายปฏิรูปภาษีฉบับนี้ ประเด็นหลักที่สำคัญจะอยู่ที่การนำภาษีการบริโภค (consumption tax) หรือภาษีมูลค่าเพิ่มมาใช้ โดยมีผลบังคับในเดือนเมษายน ค.ศ. 1989 โดยมีอัตราการจัดเก็บอยู่ที่ร้อยละ 3 เหตุผลที่มีการนำภาษีชนิดนี้มาใช้ก็คือการตั้งกองทุนทางสังคม สำหรับการเตรียมพร้อมที่ญี่ปุ่นจะมีบุคคลที่สูงอายุเพิ่มมากขึ้น และรวมถึงการมีค่าใช้จ่ายที่จะเป็นสวัสดิการในด้านต่างๆ ซึ่งจะเกิดขึ้นตามมา (Torao Aoki, 1993: 109) นอกจากนี้ก็ยังมีกรยกเลิกการจัดเก็บภาษีบางอย่างเช่น ภาษีการเดินทางท่องเที่ยว ภาษีสรรพสามิต

ที่เกี่ยวกับน้ำตาล และภาษีไฟ เป็นต้น รวมถึงการปรับปรุงภาษีเครื่องดื่ม
ประเภทแอลกอฮอล์และยาสูบ เป็นต้น

ลักษณะโดยทั่วไปของระบบภาษีในญี่ปุ่น

ลักษณะโดยทั่วไปของระบบภาษีในญี่ปุ่น สามารถพิจารณาได้ดังนี้
(Hiromitsu Ishi. 2001: 5-11)

1. ภาระทางด้านภาษีอยู่ในเกณฑ์ต่ำ (Low Tax Burden) ในการ
พิจารณาว่าประชาชนของญี่ปุ่นในฐานะผู้เสียภาษีจะต้องแบกรับภาระทางภาษี
มากน้อยขนาดไหนนั้น ถ้าหากนำเอาเกณฑ์เกี่ยวกับรายได้จากภาษีต่อ
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product-GDP) โดยทำ
การเปรียบเทียบกันในบรรดาประเทศสมาชิกองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจ
และการพัฒนา (OECD) ก็จะพบว่า กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย ประชาชนเป็น
ผู้รับภาระภาษีมากที่สุด รองลงมาคือประเทศในยุโรป และส่วนญี่ปุ่นนั้นอยู่ใน
อันดับเกือบสุดท้าย ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าในบรรดาประเทศอุตสาหกรรมที่
สำคัญ ประชาชนของญี่ปุ่นมีภาระทางด้านภาษีต่ำสุด ดังรายละเอียดปรากฏใน
ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับภาษีในกลุ่มประเทศโออีซีดี (OECD): รายได้ภาษีคิดเป็นร้อยละของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP)

	1995	1990	1980	1970
Denmark	51.3	48.7	45.5	40.4
Sweden	49.7	55.6	48.8	39.8
Belgium	46.5	44.4	44.4	35.7
Finland	46.5	45.4	36.9	32.5
France	44.5	43.7	41.7	35.1
Luxemburg	44.0	43.4	42.0	28.0
Netherlands	44.0	44.6	45.2	37.1
Austria	42.4	41.0	40.3	35.7
Norway	41.5	41.8	42.7	39.3
Greece	41.4	36.5	29.4	25.3
Italy	41.3	39.2	30.4	26.1
Germany	39.2	36.7	38.2	32.9
New Zealand	38.2	38.1	33.0	27.4
Canada	37.2	36.5	31.6	31.3
UK	35.3	36.4	35.3	36.9
Spain	34.0	34.4	24.1	16.9
Switzerland	33.9	31.5	30.8	23.8
Ireland	33.8	34.8	33.8	31.0
Portugal	33.8	31.0	25.2	20.3
Iceland	31.2	31.4	29.2	27.0
Australia	30.9	30.8	28.4	24.2
Japan	28.5	31.3	25.4	19.7
USA	27.9	26.7	26.9	27.4
Turkey	22.5	20.0	17.9	12.5

Social security contributions are included.

Source: Calculated From OECD, *Revenue Statistics of OECD Countries, 1965-1996*.

(จาก Hiromitsu Ishi. *The Japanese Tax System*. 2001, p.6.)

2. รายได้ภาษีมาจากภาษีทางตรงเป็นหลัก (Heavier Reliance on Direct Taxes) ในด้านของแหล่งรายได้ทางภาษีที่มีการจัดเก็บนั้น จะมาจากภาษีหลายประเภทด้วยกัน แต่เมื่อพิจารณาทั้งในส่วนที่รัฐบาลเป็นผู้จัดเก็บและมอบให้ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการนั้น ภาษีเงินได้ถือเป็นแหล่งรายได้หลักของเงินภานี นับตั้งแต่ ค.ศ. 1950 เป็นต้นมา และได้มีส่วนเพิ่มขึ้นสูงสุดอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ดังใน ค.ศ. 1990 เฉพาะที่ส่วนกลางหรือรัฐบาลเป็นผู้จัดเก็บมีส่วนสูงถึงร้อยละ 70.7 ของเงินภานีที่จัดเก็บได้ทั้งหมด โดยเป็นการรวมทั้งภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคล สำหรับในส่วนของท้องถิ่น ก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน โดยเป็นเงินภานีที่มาจากเงินได้ถึงร้อยละ 63.4 ในทางตรงกันข้าม จำนวนเงินรายได้ที่มาจากการจัดเก็บภาษีบริโภค ได้ลดลงตลอดมาและรวมถึงภาษีทรัพย์สินด้วย โดยเฉพาะในช่วงก่อน ค.ศ. 1990 แต่อย่างไรก็ตามจำนวนเงินรายได้จากการจัดเก็บภาษีทั้งสองประเภทนี้ ได้มีปริมาณเพิ่มขึ้นนับตั้งแต่ ค.ศ. 1990 เป็นต้นมา ดังรายละเอียดปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แหล่งรายได้จากการจัดเก็บภาษี จำแนกตามแหล่งจัดเก็บ บางปี

	ปีงบประมาณ									
	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1988a	
National taxes										
Taxes on income	54.4	50.7	53.6	57.9	64.3	67.2	69.5	70.1	67.6	
Individual	38.8	29.9	21.8	29.6	31.2	37.8	38.1	39.4	37.6	
corporat	15.6	20.8	31.9	28.3	33.0	29.4	31.5	30.7	30.0	
Taxes on consumption	43.4	46.0	42.2	37.9	30.9	26.8	25.2	21.9	19.6	
Taxes on wealth	2.2	3.3	4.2	4.2	4.9	6.0	5.3	8.0	12.8	
Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	
Local I taxes										
Taxes on income	44.9	46.7	49.6	52.3	55.6	54.8	57.1	58.1	57.2	
Individual	38.9	24.0	15.4	23.8	20.1	26.3	27.6	28.7	29.9	
corporat	6.0	22.7	34.1	28.5	35.5	28.5	29.6	29.4	27.3	
Taxes on consumption	18.1	21.9	23.3	24.3	24.5	20.0	19.2	17.1	17.6	
Taxes on wealth	36.9	31.4	27.1	23.4	19.9	25.1	23.7	24.7	25.2	
Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	

Note : The classification of taxes in this table is rearranged according to the OECD criterion, but social security contributions are excluded. A Preliminary

Source: Tax Advisory Commission, Tax Report on a Sweeping Tax Reform (in Japanese), October 1986, pp.18-19; and MOF, Primary Statistics of Taxation (Zeisei Shuyo Sanko Shiriyosu) February 1988

(จาก Hiromitsu Ishi. *The Japanese Tax System*. 2001, p.9.)

จากตารางจะเห็นว่า เงินรายได้ทางภาษีของญี่ปุ่นนั้น มาจากภาษีทางตรงเป็นหลัก ทั้งในส่วนของระดับประเทศและระดับของท้องถิ่น ซึ่งในกรณีเช่นนี้ได้ทำให้ผู้เสียภาษีทางตรงอันได้แก่บุคคลผู้มีรายได้เกิดความรู้สึกว่า จำต้องแบกรับภาระทางด้านภาษีมากเกินไป ซึ่งก็ได้กลายเป็นเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่การหลบเลี่ยงภาษี และรวมถึงการวิพากษ์วิจารณ์ถึงระบบภาษีที่เป็นอยู่ในด้านของความเป็นธรรมและความน่าเชื่อถือ

3. การจัดเก็บภาษีมีลักษณะรวมศูนย์ (Centralized Tax Collections) โดยจำนวนเงินภาษีที่รัฐบาลส่วนกลางจัดเก็บได้ จะมีสัดส่วนมากถึงร้อยละ 60 ของเงินภาษีที่เก็บได้ทั้งหมด ในส่วนที่เหลือทางท้องถิ่นจะเป็นฝ่ายจัดเก็บ ซึ่งถ้าหากมีการพิจารณาจากตารางที่ 3 จะพบว่า ใน ค.ศ. 1998 จำนวนเงินรายได้จากการเก็บภาษีคิดเป็นร้อยละ 24.5 ของรายได้ประชาชาติ (National Income) และเงินในจำนวนนี้ร้อยละ 60.7 รัฐบาลในส่วนกลางเป็นผู้จัดเก็บ ส่วนอีกร้อยละ 39.3 ทางท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตาม สัดส่วนที่รัฐบาลส่วนกลางเป็นผู้จัดเก็บ ได้มีแนวโน้มลดลงตลอดมา

ตารางที่ 3 รายได้จากการจัดเก็บภาษีคิดเป็นร้อยละของรายได้ประชาชาติ
จำแนกตามหน่วยงานของรัฐบาลที่เป็นผู้ดำเนินการจัดเก็บ

Fiscal year	Level of government		
	National	Local	Total
1950	16.9 (75.1)	5.6 (24.9)	22.5 (100.0)
1955	12.8 (71.1)	5.2 (28.9)	18.0 (100.0)
1960	13.6 (70.8)	5.6 (29.2)	19.2 (100.0)
1965	12.4 (67.9)	5.9 (32.1)	18.3 (100.0)
1970	12.7 (67.5)	6.1 (32.5)	18.8 (100.0)
1975	11.7 (64.0)	6.6 (36.0)	18.3 (100.0)
1980	14.2 (64.1)	8.0 (35.9)	22.2 (100.0)
1983	15.0 (63.3)	8.7 (36.7)	23.7 (100.0)
1984	15.3 (63.1)	9.0 (36.9)	24.3 (100.0)
1985	15.1 (62.7)	9.0 (37.3)	24.1 (100.0)
1990	18.2 (65.2)	9.7 (34.8)	27.9 (100.0)
1995	14.5 (62.0)	8.9 (38.0)	23.3 (100.0)
1998	14.9 (60.7)	9.6 (39.3)	24.5 (100.0)

Notes: Social security contributions are excluded. Figures in parentheses are percentage distributions.

Source: Tax Advisory Commission, *Tax Report on a Sweeping Tax Reform* (in Japanese), Oct. 1986, pp.18-19; and MOF, *Primary Statistics of Taxation* (Zeisei Shuyo Sanko Shiryoshu), Feb. 2000.

ประเภทของภาษีที่มีการจัดเก็บ

ภาษีที่มีการจัดเก็บในญี่ปุ่น ประกอบไปด้วยภาษีประเภทต่างๆที่สำคัญ ดังนี้ (Torao Aoki. 1993: 110-22, Toshiro Fuke. 1997: 164-71, FAIR. 1992: 169-88)

1. ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (Income Tax or Taxes on Individual Income) ดำเนินการจัดเก็บภายใต้กฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (Individual Income Tax Act) กำหนดอัตราการจัดเก็บไว้เป็นแบบก้าวหน้า โดยจะดำเนินการหักภาษี ณ ที่จ่าย หรือผู้มีเงินได้จะต้องยื่นแบบแสดงรายการสำหรับรายได้ที่จะนำมาคิดรวมในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ประกอบด้วยรายได้จาก 10 แหล่งด้วยกันคือ ดอกเบี้ย เงินปันผล การให้เช่า อสังหาริมทรัพย์ การทำงาน การค้า กำไรจากทุน เงินที่ได้รับเมื่อออกจากงาน เงินจากการทำไม้ เงินที่ได้ตามแต่โอกาส และเงินรายได้อื่นๆ

2. ภาษีเงินได้นิติบุคคล (Corporation Tax) เป็นภาษีที่ดำเนินการจัดเก็บตามกฎหมายภาษีเงินได้นิติบุคคล (Corporation Tax Law) โดยจำนวนเงินที่จัดเก็บได้ตามภาษีนี้นั้นมีปริมาณมากเป็นลำดับที่สอง รองจากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ในปีการเงิน 1990 รายได้ที่มาจากการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล มีสัดส่วนร้อยละ 29.3 ของเงินรายได้ที่มาจากการจัดเก็บภาษีทั้งหมดรวมกัน ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนที่สูงกว่าประเทศอุตสาหกรรมอื่น ๆ ก่อนข้างมาก เมื่อเปรียบเทียบกับของสหรัฐอเมริกาใน ค.ศ. 1989 มีสัดส่วนร้อยละ 17 สหราชอาณาจักร

อาณาจักรร้อยละ 16.1 เยอรมนีร้อยละ 7.4 ฝรั่งเศส (สถิติใน ค.ศ. 1988) ร้อยละ 11 และอิตาลีร้อยละ 6.1

3. ภาษีที่เก็บจากผู้รับมรดกและภาษีการให้ (Inheritance Tax and Gift Tax) ได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมายภาษีที่เก็บจากผู้รับมรดก (Inheritance Tax Law) ต่อมาได้มีการแยกภาษีที่เก็บจากผู้รับมรดกและภาษีการให้ออกจากกัน โดยภาษีที่เก็บจากผู้รับมรดกได้ใช้บังคับแก่ทายาทหรือผู้รับมรดกที่ได้รับทรัพย์สินจากผู้ตาย และในกรณีที่ทายาทหรือผู้รับมรดกได้รับทรัพย์สินจากผู้ตาย ในช่วงระยะเวลาก่อนการตาย 3 ปี มูลค่าของทรัพย์สินนั้นให้นำมารวมในการเสียภาษีด้วย และรวมถึงเงินประกันอุบัติเหตุและชีวิต และเงินที่ได้รับเมื่อออกจากงานของผู้ตาย ซึ่งทายาทหรือผู้รับมรดกได้รับด้วย ส่วนภาษีการให้จะเก็บจากมูลค่าทรัพย์สินที่ได้รับในแต่ละปีปฏิทิน แต่ก็มีข้อยกเว้นที่ไม่ต้องนำทรัพย์สินที่ได้มาไปคำนวณภาษี เช่น ทรัพย์สินที่ได้รับจากญาติเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตและการศึกษา หรือทรัพย์สินที่ได้มาเพื่อใช้ประโยชน์ทางศาสนา การกุศล วิทยาศาสตร์ หรือสาธารณะประโยชน์อื่น ๆ

4. ภาษีเกี่ยวกับที่ดิน (Land Tax) ภาษีในส่วนที่เกี่ยวกับที่ดินได้มีการตราเป็นกฎหมายออกบังคับใช้คือ กฎหมายเกี่ยวกับมูลค่าของที่ดิน เมื่อ ค.ศ. 1992 ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเก็งราคาที่ดินซึ่งเกิดขึ้นเมื่อปลายทศวรรษที่ 1980 ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน คนมีรายได้จากเงินเดือนที่อาศัยอยู่ตามเมืองใหญ่ ๆ ที่ไม่อาจจะซื้อหาบ้านได้ เนื่องจากราคาที่ดินสูง และรวมถึงบริษัทขนาดใหญ่มีการกว้านซื้อที่ดินเพื่อการเก็งกำไร ทำให้ราคาที่ดินในเมืองกับนอกเมืองแตกต่างกันมาก ผู้ครอบครองที่ดินในชนบทต้อง

รับภาระทางด้านภาษีมากกว่าผู้ครอบครองที่ดินที่อยู่ในเมือง ตามกฎหมายฉบับนี้ที่ดินแปลงใดมีมูลค่าประเมินมากกว่า 30,000 เยนต่อตารางเมตร จะต้องดำเนินการเสียภาษี ยกเว้นที่ดินซึ่งครอบครองโดยเอกชนเพื่อใช้ในการอยู่อาศัย

5. ภาษีการบริโภค (Taxes on Consumption) หรือ ภาษีมูลค่าเพิ่ม (Value Added Tax) เป็นภาษีที่เก็บในขั้นตอนของการซื้อขายหรือจำหน่ายสินค้า โดยจำนวนเงินภาษีได้มีการบวกหรือเพิ่มเข้าไปในราคาสินค้าหรือบริการแล้ว ฉะนั้นผู้รับภาระทางด้านภาษีจึงได้แก่ผู้ซื้อหรือผู้บริโภค สำหรับอัตราในการจัดเก็บนั้น จะอยู่ที่ร้อยละ 3 ของมูลค่าสินค้าและบริการ

นอกจากภาษีดังที่กล่าวมาแล้ว ก็ยังมีภาษีเครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์ (Tax on Alcoholic Beverages) ซึ่งเคยเป็นแหล่งรายได้สำคัญมาตั้งแต่สมัยเมจิ ต่อมาเมื่อเศรษฐกิจของประเทศมีการขยายตัวมากขึ้น วัตถุประสงค์ในการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์ เพื่อเป็นแหล่งรายได้จึงได้ลดความสำคัญลง เป้าหมายในการจัดเก็บจึงอยู่ที่ประเด็นการเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยแทน ภาษีบุหรี่ (Tax on Tobacco) โทษจากการสูบบุหรี่ได้มีการตระหนักถึงเช่นเดียวกันกับการดื่มสุรา จวบจนไม่นานมานี้เอง ที่การเก็บภาษีบุหรี่ยุติการทำเพื่อเป้าหมายลดปริมาณการบริโภคบุหรี่ แต่เดิมเป้าหมายสำคัญของการจัดเก็บนั้นตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ทางด้านรายได้ ในปัจจุบันเงินได้ที่มาจากการจัดเก็บภาษีบุหรี่ เมื่อเปรียบเทียบกับเงินได้ที่มาจากการจัดเก็บภาษีทั้งหมดในระดับประเทศ มีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยใน ค.ศ. 1950 มีสัดส่วนอยู่ร้อยละ 20 แต่ได้ลดลงมาเหลือเพียงร้อยละ 2.2 ใน ค.ศ. 1988 ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากการมอบอำนาจในการจัดเก็บให้กับท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ และ

แนวโน้มในการบริโภคบุหรี่ปริมาณที่ลดลง และสำหรับภาชนะอื่นๆ ก็ยังมีภาชนะน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน (Petrol and Other Related Items) ซึ่งมีการจัดเก็บมาตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่สองเสร็จสิ้นลง ด้วยวัตถุประสงค์ที่จะเป็นแหล่งรายได้ของรัฐบาล แต่ในระยะเวลาต่อมา ก็ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บไว้เฉพาะทาง กล่าวคือใช้เพื่อการสร้างและซ่อมแซมถนนแทน

สำนักหอสมุด

บรรณานุกรม

Foundation for Advanced Information and Research, Japan. *Public Finance and Tax System in Japan*. 1992.

Hiromitsu Ishi. *The Japanese Tax System*. New York: Oxford University Press, 1992.

Toral Aoki. "The National Taxation System" in *Japan's Public Sector: How the Government Is Financed*. edited by Tokue Shibata. pp.103-30. Tokyo: University of Tokyo Press, 1993.

Toshiro Fuke. "The Restructuring Phase of Tax Law in Japan" in *Changing Tax Law in East and Southeast Asia towards the 21st Century*. edited by Yong Zhang and Toshiro Fuke. pp.163-94. London: Kluwer Law International, 1997.